

**Ένα εξελικτικό βήμα, επιτακτική ανάγκη, στη σύγχρονη επικούρεια σκέψη.
Δημητριάδης Δημήτρης, ομιλία στον Κήπο Αθηνών 8-10-2015**

Θυμάμαι κάποιους στίχους και θα ήθελα να αρχίσω με αυτούς, δηλαδή να αρχίσω την παρουσίαση των σκέψεών μου κάπως άσχετα με το θέμα.

**«Ω ήλιε μου, γαλήνιο μάτι εσύ,
τι νόημα θα είχες,
αν σου 'λειπαν αυτοί που φωτίζεις».**

Θαρρώ πως οι παραπάνω στίχοι, θα φαντάζουν πολύ σχετικοί στο τέλος αυτής της παρουσίασης.

-*-

Η θεωρία τού Επίκουρου είναι πανίσχυρη γιατί είναι αρμονική και πλήρης.

Δίνει στους ανθρώπους μία συνεπή αντίληψη τού κόσμου, ασυμφιλίωτη :

- α. με οποιαδήποτε προκατάληψη,
- β. με οποιαδήποτε αντίδραση,
- γ. με οποιαδήποτε υπεράσπιση
μιας θρησκευτικής και δεισιδαιμονικής καταπίεσης.

Ένα από τα κυριότερα αποκτήματα της επικούρειας φιλοσοφίας, είναι ή διαλεκτική¹ στην καθημερινή πράξη², δηλαδή, ή θεωρία της εξέλιξης, στην άποψή της:

την πιο τέλεια,
την πιο βαθειά,
την πιο απαλλαγμένη από στενότητες.

(Σχετικά με την διαλεκτική Βλ. τη σχετική υποσημείωση-1-)

Είναι η θεωρία που καταγράφει τη σχετικότητα των ανθρωπίνων γνώσεων, που χρειάζονται ένα συνεχές φιλτράρισμα από το κριτήριο της αλήθειας και από την άλλη, μέσω της διαλεκτικής σχέσης ανάμεσα στον φυσικό και ηθικό κόσμο³, οδηγεί την εστίαση της προσοχής μας, στις ανθρώπινες σχέσεις⁴.

Ο Επίκουρος έχει τούτο το μεγαλοφυές: ότι υπήρξε ο πρώτος, που ανακάλυψε και εφάρμοσε, με συνεπή τρόπο, το δίδαγμα, ότι οι ανθρώπινες σχέσεις αναπτύσσονται και είναι αυτός που έφερε στο φως το ρόλο των ανθρωπίνων σχέσεων στην ανθρώπινη ευδαιμονία⁵.

Αλλά η ανάπτυξη των ανθρωπίνων σχέσεων δεν συμβαίνει σε κόσμους έξω από την υλικότητα της φύσης.

Για το λόγο αυτό, η προσοχή του στρέφεται στη μελέτη αυτής της υλικότητας, που αποτελεί το περιβάλλον μέσα στο οποίο θα αναπτυχθούν οι όποιες ανθρώπινες σχέσεις.

Αναπτύσσοντας αυτόν τον φιλοσοφικό υλισμό λοιπόν, ο Επίκουρος τον έκανε να καταλήξει στο λογικό του τέρμα, επεκτείνοντάς τον από τη γνώση της φύσης, στη γνώση της ανθρώπινης κοινωνίας⁶.

Αντιλαμβάνεται ότι η ανθρώπινη καθημερινότητα, εξεταζόμενη όχι στατικά αλλά στην κίνησή της, και όχι μόνο στην κίνηση την στραμμένη προς το παρελθόν⁷ αλλά

και προς το μέλλον, εκεί που μας περιμένουν η ευδαιμονία, η Αταραξία, η Απονία, και η Αυτάρκεια, καταλήγει στο συμπέρασμα πως αυτή η καθημερινότητα πρέπει να γίνει ένας αγώνας εναντίον των υπαρχόντων κοινωνικών δεσμών όπως της θρησκείας και της θεολογίας της εποχής, αλλά πάνω απ' όλα εναντίον κάθε μεταφυσικής, κάθε εκθαμβωτικής θεωρίας που ήθελε να κυριαρχήσει και να ελέγξει την ανθρώπινη σκέψη.

1.-Μέχρι τότε δεν είχε κατανοηθεί η υλική βάση της κίνησης μέσα στη φύση, και αναφέρομαι στην κίνηση, γιατί η κίνηση είναι ο τρόπος ύπαρξης της ύλης.

Ποτέ και πούθενά δεν υπήρξε ύλη χωρίς κίνηση, ούτε και μπορεί να υπάρξει.

Η ύλη χωρίς κίνηση είναι τόσο εντελώς ακατανόητη όσο και η κίνηση χωρίς ύλη.

Ο μεγάλος Δάσκαλος αντιλαμβάνεται ότι η ενότητα του κόσμου τελικά δεν συνίσταται στο Πλατωνικό Είναι. Η πραγματική ενότητα, του κόσμου, υπάρχει στην υλικότητά του.

Και αφού η κίνηση της σκέψης δεν είναι παρά η αντανάκλαση της πραγματικής κίνησης, μεταφευμένης και μετατοπισμένης μέσα στα μυαλά των ανθρώπων, θα πρέπει να μελετήσουμε την κίνηση της υλικότητας εκεί έξω, για να ενεργοποιήσουμε την κίνηση του μυαλού εδώ μέσα.

Μόνο ως ένα τέτοιο υπόδειγμα υλιστικής σκέψης, θα μπορούσαμε να δούμε την επικούρεια φιλοσοφία, μακριά από τα χλιδάτα σαλόνια της μεταφυσικής.

Ο υλισμός, τώρα, του Επίκουρου είναι απόλυτα διαλεκτικός⁸,

από τη στιγμή που οι αφηρημένες ιδέες και έννοιες όπως της Αταραξίας, της Αυτάρκειας και της Απονίας εξελίσσονται με τρόπο συνεπή, ακολουθώντας συγκεκριμένη μεθοδολογία – ακολουθώντας συνεπέστατα τον Κανόνα, το κριτήριο της Αλήθειας, την κατάταξη των αναγκών -, μεταλλασσόμενες συνέχεια, παγιώνονται στο τέλος ως ευδαιμονία μέσα από σκέψεις που αποτελούν αντανάκλαση της κίνησης της φύσης.

2.-Μέχρι τότε η ανεπαρκής γνώση της φύσης τόσο της ανθρώπινης όσο και γενικότερα, είχε σαν αποτέλεσμα την ΜΗ απελευθέρωση της ανθρώπινης σκέψης από το στράγγισμα, που της έκαναν οι λογίων - λογίων δεισιδαιμονίες και θρησκευτικές και μεταφυσικές αντιλήψεις, που υποδαύλιζαν το φόβο και την ανασφάλεια.

3.-Μέχρι τότε, όχι μόνο η έλλειψη συνειδητοποίησης του ρόλου των ανθρωπίνων σχέσεων για την κατάκτηση της ευδαιμονίας, αλλά και ο χαραγμένος δρόμος της διάλυσης του «εγώ» μέσα στο «εμείς», με σκοπό την κατάκτηση της αρετής, που ήταν η σημαία όλων των ιδεαλιστικών σχολών,

έκαναν τον άνθρωπο να αλληθωρίζει ανάμεσα στη συνείδηση και στο κοινωνικό, μη ξέροντας ποιο είναι αυτό που καθορίζει το Είναι του.

Έτσι ο Επίκουρος είναι αναγκασμένος να απαντήσει στο ερώτημα : «Τι μπορούμε να κάνουμε με ένα «εμείς», όταν αποτελείται από διαλυμένα «εγώ»;».

Αναπτύσσει λοιπόν τη θεωρία του «**Πεφωτισμένου Εγωισμού**»⁹, μέσα από τη μελέτη των ανθρωπίνων σχέσεων, μιας δοσμένης κοινωνίας, στη γέννησή τους, στην ανάπτυξή τους και στην παρακμή τους, που τελικά αποτελεί και το περιεχόμενο της υλιστικής επικούρειας φιλοσοφίας.

3.-Μέχρι τότε, δεν είχε συνειδητοποιηθεί ότι, εξαιτίας και ταυτόχρονα, χάρη στη λογική του ο άνθρωπος είναι παντέρημος μέσα στο Σύμπαν. Χωρίς Θεό και χωρίς προστάτες.

Με μοναδικά του εφόδια τη φρόνηση και το συλλογισμό.

Και τούτο το βάρος είναι ασήκωτο. Μόνο, αν το μοιραστεί μαζί με τον Άλλον, μπορεί να συνεχίσει.

Όλα αυτά, **τα «μέχρι τότε»**, κάνουν την επικούρεια φιλοσοφία να φαντάζει επαναστατική. Η επικούρεια φιλοσοφική επανάσταση καταφέρνει θανάσιμο χτύπημα σ' όλες εκείνες τις θορυβώδεις, τις παρδαλές, τις φανταχτερές μορφές του μεταφυσικού και της δοξασίας,

και από την παλιά φιλοσοφία δεν μένει τίποτα άλλο παρά η τυπική λογική και η διαλεκτική του Ηράκλειτου.

Όμως το γεγονός ότι η διαλεκτική, ως αλληλεπίδραση και ως περιγραφή, είναι αυτή που χαρακτηρίζει τον υλισμό του Επίκουρου, προσδίδει σ' αυτόν το χαρακτηριστικό της εξέλιξης. Μιας εξέλιξης που βρίσκεται σ' ένα συνεχή διάλογο ανάμεσα στην οδύνη - στην ηδονή και ξανά πίσω, στην οδύνη.

Και το λέω αυτό, γιατί οι ιδέες, για τον Επίκουρο, δεν βρίσκονται στατικά και αμετάβλητα σε έναν κόσμο ιδεών που περιμένουν να τις ανασύρουμε, μία - μία. Περνάνε από μια αδιάκοπη αλλαγή καταστροφής και δημιουργίας. Από μια συνεχή Μάνωση και Πύκνωση κατά πως θα έλεγε και ο Αναξιμένης, ώρα του καλή.

Οι σκέψεις αυτές κλείνουν οριστικά την πόρτα απ' την οποία μπορούσε να μπει ένας ύποπτος μεταφυσικός και θεολογικός ντετερμινισμός, της ατέλειωτης ανόδου από το κατώτερο προς το ανώτερο, που μας παραπέμπει απ' ευθείας στην Αριστοτελική τελεολογία.

Μέσα λοιπόν από έναν τέτοιο επικούρειο διαλεκτικό μετασχηματισμό της Αναγκαιότητας σε Ελευθερία, οι άνθρωποι της εποχής περνάνε στις συντροφιάς τους την επικούρεια φιλοσοφία για να βιώσουν την ευτυχία, αποκαλύπτοντας πως κάθε τι το μεταφυσικό και το έξω - κοσμικό, είναι μια μάταιη φλυαρία.

Οι άνθρωποι σε κείνες τις συντροφιάς γίνονται φιλόσοφοι. Φιλόσοφοι της καθημερινότητας και της ζωής και όχι φιλόσοφοι διπλωματούχοι υπηρέτες της παπαδοσύνης.

Θέλησαν να πάρουν την επικούρεια φιλοσοφία, και να την κάνουν ζωή, στην καθημερινότητα της ανασφάλειας και της αβεβαιότητας.

Να ποιο είναι το εξελικτικό βήμα στο οποίο καλούμαστε να συμμετάσχουμε στα πλαίσια της σύγχρονης ανάπτυξης της επικούρειας σκέψης.

Το πέρασμα από μια συναισθηματική αντίδραση, σε μια κριτική ανάλυση του καθημερινού γεγονότος, αποτελεί εξέλιξη τόσο της στάσης μας, απέναντι στη ζωή και στην καθημερινότητα, όσο και εξέλιξη της ίδιας της επικούρειας σκέψης.

Τίποτα δεν είναι πιο πλανημένο παρά η γνώμη, σύμφωνα με την οποία οι συζητήσεις και οι διαφορές απόψεων πάνω στα προβλήματα της καθημερινότητας, θα ήταν συζήτηση «διανοουμένων».

Τα δρομέα γεγονότα του χρόνου, τα παρμένα από τις διάφορες περιοχές της ζωής, να τα πλησιάσουμε με όλους τους τρόπους, να κινήσουμε το ενδιαφέρον, του φοβισμένου και ανασφαλούς σημερινού ανθρώπου.

Να καταπολεμήσουμε το φόβο, το ψέμα και την προκατάληψη που είναι τα όπλα της εξουσίας.

Ο νατουραλιστικός χείμαρρος της επικούρειας φιλοσοφίας οφείλει να αποδείξει και στην πράξη, ότι όταν δεν φοβάσαι το θάνατο δεν φοβάσαι τίποτα¹⁰.

Και αυτό δεν έχει καμιά σχέση με τα αδιέξοδα που δημιουργεί η Ανάγκη, που είναι θέμα μιας άλλης συζήτησης.

Θέλω να πω πως επειδή δεν φοβάσαι το θάνατο δεν σημαίνει ότι αρχίζεις και χτυπάς την κεφαλή σου στα ντουβάρια των αδιεξόδων.

Ας επανέλθουμε και πάλι στο θέμα.

Μα η συμμετοχή μας σ' ένα τέτοιο εξελικτικό βήμα, όπως το περιγράψαμε πιο πάνω, απαιτεί και προϋποθέτει μια γερή θεωρητική θωράκιση.

Η θεωρία είναι απαραίτητη, γιατί το απαιτεί η εποχή με τα προβλήματά της.

Το απαιτεί αυτή η ίδια η θύελλα της ανθρώπινης κρίσης που βιώνουμε..

Ένα νέο ενδιαφέρον για τη θεωρία, για το αλφαβήτα, για τη μελέτη των στοιχειωδών επικούρειων εννοιών, πρέπει να αναπηδήσει κατά τρόπο φυσικό και αναπόφευκτο, τώρα που ο άνθρωπος ξυπνάει από τον χυδαιότατο καταναλωτικό του λήθαργο και έχει απόλυτη ανάγκη από μια παύση, από μια επιστροφή στα στοιχειώδη ζητήματα της ύπαρξής του.

Ποτέ άλλοτε δεν διακυβεύονταν τόσα πολλά και τόσο έντονα, που είχαν να κάνουν με την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και την ανθρώπινη ύπαρξη.

Αφού λοιπόν μιλάμε για θεωρία και μάλιστα θεωρία του υλισμού, στα πλαίσια της επικούρειας διαλεκτικής, μιλάμε για το καθημερινό γεγονός, πάνω στο οποίο επιδρούμε και μας επιδρά, μιλάμε για πρακτική φιλοσοφική δραστηριότητα¹¹,

τη οποία μπορεί να αναγνωρίζουμε στα λόγια αλλά το να την εφαρμόζουμε στην πράξη, λεπτομερειακά, είναι δυο πράγματα διαφορετικά.

Δεν υπάρχει τίποτα οριστικό, απόλυτο, ιερό, εκεί έξω στη φύση, που δεν πρέπει να το ακουμπήσουμε, γιατί στη φύση τα πράγματα προχωρούν διαλεκτικά και όχι μεταφυσικά. Και έτσι πρέπει να μάθουμε να τα βλέπουμε.

Η επικούρεια φιλοσοφία οφείλει να μελετάει το ίδιο της το αντικείμενο που είναι ο άνθρωπος και μελετώντας, και γενικεύοντας, να εξελίσσεται με γνώση, με πράξη και με ευαισθησία, σε πορεία σπινάλ και όχι ευθύγραμμη και τελεολογικά.

Γιατί σήμερα δεν έχουμε ανάγκη ούτε την εξευγένιση του πνεύματος, ούτε την αρετή της μέτριας ευκοσμίας, ούτε και όλες εκείνες τις γλυκανάλατες και ρομαντικές παραινέσεις που αιώνες τώρα μας φυτεύουν στα μυαλά, και που ονομάζονται ανθρωπιστική καλλιέργεια και χριστιανικό ήθος.

Σήμερα έχουμε ανάγκη από τη μελέτη της σύγχρονης ανθρώπινης ζωής, με όρους φιλοσοφίας και να δούμε τις μεταβολές, και των όρων και της ζωής, στην κίνησή τους.¹²

-*-

Να γιατί η επικούρεια φιλοσοφία θάφτηκε. Θάφτηκε τόσο από τον ύστερο Ελληνισμό, όσο και από το σκοτάδι του Μεσαίωνα.

Τίποτε το εκπληκτικό δεν προκαλεί το γεγονός, ότι αυτή ή θεωρία βρήκε την μεγαλύτερη αντίδραση σε κάθε βήμα πούκανε στη ζωή.

Γιατί θέλησε να κάνει τον άνθρωπο σκεπτόμενο. Και κανέναν διαχειριστή εξουσίας και κανέναν εκμεταλλευτή, δεν θέλει σκεπτόμενο τον εκμεταλλευόμενο.

Αυτή η θεωρία θάφτηκε, γιατί τόλμησε να αντιμετωπίσει τον άνθρωπο σαν σκοπό και όχι σαν μέσο¹³.

Τόλμησε να αναπτύξει τη φιλία και να την υποβάλει σε συνεχείς επισκευές¹⁴ αναπτύσσοντας βήμα το βήμα την εμπιστοσύνη, την κατανόηση και την ειλικρίνεια (Χωρίς να ταυτίζεται, καμιά φορά την λέμε και «παρρησία», με όρους επικούρειας φιλοσοφίας).

Και τόκανε αυτό γιατί ήξερε πως όταν κάποιος έχει χάσει την επαφή με τους άλλους, δεν μπορεί να έχει επαφή με τον εαυτό του¹⁵.

Ο Επίκουρος παραμέρισε, με μια κίνηση, την απαισιοδοξία του Καρυωτάκη, που έγραφε εκείνο το :

**Ρίξε το όπλο σου
και σωριάσου πρηνής
Όταν ακούσεις ανθρώπους¹⁶**

κάνοντας τον Καβάφη, μελαγχολικά, να χαμογελά, γράφοντας

**Χωρίς περίσκεψιν, χωρίς λύπην, χωρίς αιδώ
μεγάλα κι υψηλά τριγύρω μου έκτισαν τείχη**

...

**Αλλά δεν άκουσα ποτέ κρότον κτιστών ή ήχον.
Ανεπαισθήτως μ' έκλεισαν από τον κόσμον έξω¹⁷.**

Και σαν επίλογο θα μπορούσαμε να πούμε :

**Είναι καιρός
να μπούμε εις τον κόσμον μέσα.**

Δημητριάδης Δημήτρης

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Δεν ενδιαφέρει τόσο να ακολουθήσουμε ή να παρακολουθήσουμε, τουλάχιστον, το τι πράγματι είπε ο Επίκουρος, όσο το τι μπορούμε να εμπνευστούμε, να υποψιαστούμε, να εκμαιεύσουμε, έστω, από τα νοούμενα και, κυρίως, από τα υπονοούμενά του, έτσι ώστε να επιταχύνουμε την απόκλιση από την οδύνη και τη γέννηση ενός καινούργιου κόσμου ηδονής. Στους δρόμους αυτής της αναζήτησης και αξιοποίησης του διαλεκτικού και ανθρωπιστή Επίκουρου, πρέπει να σταθούμε με θάρρος, με γνώση βαθιά και με σεβασμό στην ορθόδοξη επικούρεια παράδοση και γραμματεία.

Να γιατί θέλησα να χρησιμοποιήσω τον όρο «Διαλεκτική» στην παρούσα παρουσίαση : γιατί θεωρώ τη διαλεκτική πως είναι ενέργεια, είναι άρνηση του θανάτου, είναι η ίδια η ζωή.

¹ α.- Σχετικά με την «διαλεκτική», θα μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε τον όρο αλληλεπίδραση αλλά θεωρώ πως ο όρος διαλεκτική είναι πιο «δόκιμος» όσον αφορά την περιγραφή της κίνησης του κοινωνικού γίνεσθαι)

Η χρήση του όρου «Διαλεκτική» χρησιμοποιείται στην παρούσα εργασία ως όρος περιγραφικός της κίνησης που συμβαίνει στην φύση, μιας κίνησης γεμάτη «παρεγκλίσεις» και όχι ευθύγραμμης. Ούτε χρησιμοποιείται σαν όρος δημιουργίας μιας ισορροπίας ή μιας νέας σύνθεσης, όπως έχει καθιερωθεί στη σύγχρονη φιλοσοφική γραμματεία.

β.-«τήν διαλεκτικήν ως παρέλκουσαν αποδοκιμάζουσιν». («Την διαλεκτική ως χρονοτριβούσα την αποδοκιμάζουν.» Δ.Λ. 31).

Η επικούρεια διαλεκτική όμως δεν έχει καμιά σχέση ούτε με την Πλατωνική διαλεκτική εύρεσης αλήθειας, όπως εκφράστηκε με τη σύγκρουση των αντιθέτων απόψεων σε διαλόγους με διάφορα ευφυολογήματα.

ούτε με την διαλεκτική του αναρχισμού όπως εκφράστηκε από τον Προυντόν, τον 19^ο αιώνα, μιλώντας για ισορροπία των αντινομιών - αντιθέτων,

ούτε με την Εγελιανή διαλεκτική, με τις τόσο βαθιές ρίζες που φτάνουν μέχρι τον Ηράκλειτο, όπως εκφράστηκε από τον Έγελο, με την καταστροφή της θέσης – αντίθεσης και τη δημιουργία μιας νέας σύνθεσης.

Η επικούρεια διαλεκτική αναφέρεται σε μία συνεχή αλληλεπίδραση μεταξύ οδύνης και ηδονής, που δεν μπορούν :

1.-Ούτε να συγκρουστούν γιατί δεν εμφανίζονται ποτέ μαζί

2.-Ούτε να καταστραφούν, γιατί είναι αυθύπαρκτα φυσικά μεγέθη που πάντα θα υπάρχουν

3.-Ούτε να βρεθούν σε ισορροπία καθόσον η εμφάνιση του ενός συνεπάγεται την εξαφάνιση του άλλου.

Αυτό όμως δεν σημαίνει πως η ευδαιμονία σαν αίσθημα αρμονίας είναι ουτοπία, αφού πάντα θα υπάρχει η οδύνη και ο άνθρωπος πάντα θα βιώνει το φόβο της επερχόμενης οδύνης.

Ο άνθρωπος από τη φύση του και σεβόμενος το «**καθ' ημάς αδέσποτον**», πάντα θα κάνει την «**απόκλιση**» του από την οδύνη προς την ηδονή και κάθε φορά θα ανεβαίνει και ένα σκαλί πιο πάνω γινόμενος ολοένα και περισσότερο σοφός.

Οι Θεοί πάντα θα αποτελούν το πρότυπό του, και θα τον εμπνέουν υπενθυμίζοντάς τον το σκοπό της ζωής του, που είναι η ευδαιμονία, και τελικά το μεγάλο κέρδος θα είναι η κατάκτηση της σοφίας, με τη βοήθεια της οποίας ολοένα και ευκολότερα θα βρίσκεται στην κατάσταση του

ευδαίμονα ανθρώπου.

γ.-Ακόμα θα πρέπει να τονιστεί πως η επικούρεια διαλεκτική περιγράφοντας την κίνηση, την γεμάτη «Αποκλίσεις», δεν αναιρεί ούτε την βούληση, ούτε την πιθανότητα δηλαδή το τυχαίο, το αναπάντεχο, ούτε την Ανάγκη που αποτελούν την αφετηρία της επικούρειας διαλεκτικής κίνησης, μιας κίνησης με συγκεκριμένη αφετηρία χωρίς τέλος αφού δεν μπορούμε να ορίσουμε τέλος ούτε στη φύση ούτε στην ίδια τη ζωή.

δ.-Τέλος θα πρέπει να παραδεχτούμε πως αφού η επικούρεια φιλοσοφία εξελίσσεται, μια και οι όροι ζωής των ανθρώπων συνεχώς αλλάζουν, είμαστε υποχρεωμένοι να περιγράψουμε την κίνηση αυτής της εξελικτικής πορείας.

Η επικούρεια διαλεκτική λοιπόν περιγράφει την κίνηση στη φύση και στη ζωή και ως εκ τούτου και την εξελικτική πορεία της επικούρειας φιλοσοφίας ανά τους αιώνες.

² Το γνωστό «Λάθε βιώσας»,ως θέση ηρεμίας απέναντι στην αντίθεση της έντασης της καθημερινότητας, δεν είναι τίποτα άλλο παρά η έκφραση αυτής της επικούρειας διαλεκτικής.

³ Κάθε τι το φυσικό δεν είναι απαραίτητα και «ηθικό», συμβατό με την ανθρώπινη Ηθική. Από την άλλη κάθε «Ηθικό», με τα ανθρώπινα κριτήρια, δεν είναι απαραίτητα και φυσικό. Τρανό παράδειγμα η εκπαραθύρωση του έρωτα από την ανθρώπινη κοινωνία, σύμφωνα με την χριστιανική ηθική, η οποία βλέποντας ότι είναι ενάντια στη φύση, τον εισάγει πάλι από την πίσω πόρτα ή σαν χυδαιότητα ή σαν μόδα ή σαν «θεϊκή ευλογία» τεκνοποίησης.

4

α.- Επικούρειες απόψεις περί δικαίου.

β.- Οι κοινωνικές σχέσεις των ανθρώπων είναι υπεύθυνες για τις όποιες ιδέες των ανθρώπων γιατί αυτές οι ίδιες οι κοινωνικές σχέσεις δημιουργούν ιδέες.

Συνεπώς οι ιδέες (τόσο οι ιδέες περί Δικαίου όσο και περί της Ηθικής) είναι τόσο αιώνιες όσο και οι ανθρώπινες σχέσεις που τις δημιουργούν. Τουτέστιν δεν είναι τίποτα άλλο παρά ιστορικά και μεταβατικά δημιουργήματα (προϊόντα). Για παράδειγμα διαφορετικές αρχές της Ηθικής εμφανίζονται τόσο στην πορεία του χρόνου , όσο και στην γεωγραφική κατανομή των ανθρώπων. Και για να το θέσουμε αλλιώς το

δίκαιο, σε μια ανθρώπινη σχέση πιθανόν να είναι διαφορετικό από το δίκαιο σε μια διαφορετική ανθρώπινη σχέση. Μέσα από αυτήν την έννοια του Δικαίου μπορούμε να δούμε και την έννοια της δουλείας στον αρχαίο Ελληνικό κόσμο.

γ.- Ο Επίκουρος αναζητά ισορροπία ανάμεσα στη θεωρία και στην πράξη, αναζητώντας τα υλικά της φιλοσοφικής του θεωρίας και από τις δύο συνιστώσες της διαλεκτικής σχέσης ανάμεσα στην θεωρία στην πράξη.

⁵ Η επικούρεια ρήση : «Η φιλία περιχορεύει την οικουμένη και μας καλεί να ξυπνήσουμε για χάρη της ευτυχίας», δεν είναι τίποτα άλλο παρά η έκφραση του ρόλου των ανθρωπίνων σχέσεων στην ανθρώπινη ευδαιμονία.

⁶ Λουκρήτιος σελ. 25 Εκδόσεις ΘΥΡΑΘΕΝ

⁷ Η κίνηση η στραμμένη προς το παρελθόν έχει σχέση με τις ωραίες αναμνήσεις που μπορούμε να αναπολούμε προκειμένου να διατηρήσουμε την Αταραξία και την Απονία μας, όταν γεγονότα δυσάρεστα του παρόντος υποσκάπτουν τις δύο παραπάνω επικούρειες αρετές. Το μεγάλο παράδειγμα το έδωσε ο ίδιος ο Δάσκαλος όταν στις τελευταίες στιγμές της ζωής του και ενώ υπέφερε από πόνους έγραφε στο φίλο του πως οι πόνοι γίνονται υποφερτοί γιατί θυμάται τις ωραίες συζητήσεις που είχαν κάνει κάποτε.

Ένα άλλο παράδειγμα κίνησης προς το παρελθόν, θα μπορούσαμε να το συμπεκνώσουμε στη φράση : «τι είχαμε και το χάσαμε», που μας κάνει να αναπτύξουμε χίλιες μύριες δραστηριότητες προκειμένου να αποκτήσουμε τα απολεσθέντα, που πολλές φορές και δεν αξίζουν τον κόπο και που έχουν σαν αποτέλεσμα να μας φεύγει το παρόν ανάμεσα από τα δάκτυλα.

⁸ Ο Επίκουρος είναι κατά της Διαλεκτικής όταν πρόκειται για μια άσκοπη επικοινωνιακή φλυαρία στα πλαίσια ενός διαλόγου. Τουτέστιν αναφέρεται στην Σωκρατική διαλεκτική στις συζητήσεις των ερωταποκρίσεων. Ασφαλώς και δεν αναφέρεται στη διαλεκτική εξέλιξη του φυσικού κόσμου και των ιδεών της ανθρώπινης πνευματικότητας. (Βλ. Σημ.1)

⁹ «Πεφωτισμένος εγωισμός» Eric Anderson “Ο ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΣΤΟΝ 21^ο ΑΙΩΝΑ» Εκδ. ΘΥΡΑΘΕΝ

Η Επικούρεια φιλία είναι χαρακτηριστικό παράδειγμα «Πεφωτισμένου εγωισμού», καθόσον οι αξίες του σεβασμού των ενδιαφερόντων του άλλου καθώς και του σεβασμού της όλης προσωπικότητας του φίλου, μέσω της επικούρειας αμοιβαιότητας επιστρέφουν σε μένα και το κοινό ταξίδι προς την ευδαιμονία συνεχίζεται απρόσκοπτα.

¹⁰ Στο σημείο αυτό πρέπει να τονίσουμε πως είναι διαφορετικό πράγμα η αφοβία του θανάτου και διαφορετικό τα αδιέξοδα που σου δημιουργεί η Ανάγκη.

¹¹ Δυστυχώς οι σημερινοί «Κήποι» τόσο στην Αθήνα όσο και στη Θεσσαλονίκη δραστηριοποιούνται σε «Δράσεις» ενός κοινού συλλόγου ή ενός ομίλου. Αυτές οι δραστηριότητες «συλλόγου» ή «ομίλου» κάθε άλλο παρά φιλοσοφική δραστηριότητα είναι.

¹² Όλες αυτές οι παραπάνω σκέψεις («Τα δρομέα γεγονότα.... στην κίνησή τους») αποτελούν και τη «δίδακτέα ύλη» της πρακτικής φιλοσοφικής δραστηριότητας. Όσο αφορά τη «μεθοδολογία» αυτή μπορεί να εντοπιστεί στα πορίσματα των σύγχρονων ανθρωπιστικών επιστημών.

¹³ Ιμμάνουελ Καντ Γερμανός φιλόσοφος, 1724 - 1804

¹⁴ Samuel Johnson, 1709-1784, Άγγλος συγγραφέας

¹⁵ Anne Morrow Lindbergh, 1906-2001, Αμερικανίδα συγγραφέας & πιλότος

¹⁶ «Υποθήκαι» Κώστας Καρυωτάκης, 1896-1928, Ποιητής

¹⁷ Κωνσταντίνος Καβάφης, 1868-1933, Ποιητής(από τα «Τείχη»)